Her tænkes ikke paa Br. egen litterære Virksomhed, hans Studium paa sit Omraade kan med Glæde anerkendes, men hvorledes er Br. Stilling til de store Sædelighedsproblemer?

Her kan rettes den Hovedanke imod ham, at hans Stilling ikke har været præget af Redelighed.

Da hans „Hovedstrømninger" udkom blev han angrebet og kaldt Forkæmper for den fri Kærlighed: Parring i Flæng. Hertil svarede han, at overfor en saa lav Anklage maatte han forstumme. Hermed udtaler han sig jo bestemt imod den fri Kærlighed. 3 Aar efter i 1875 synes han imidlertid at være bleven Tilhænger, og 10 Aar senere da Garborg, Strindberg o fl. opponerer mod det „overdrevne Kyskhedskrav" siger Br., at denne Kamp maa føres af Digterne, da Forkæmperne her vil blive beskyldt for Frivolitet.

Br. forplumrer Stillingen ved Gang efter Gang at udtrykke sig uklart.

Hvad der kan bebrejdes ham er hans Mangel paa Standpunkt. I 1872 maatte han forstumme over et saa lavt Angreb som at kalde ham Forkæmper for den fri Kærlighed. Er han nu forandret til Tilhænger, hvorfor da ikke optage en aaben og ærlig Kamp?

Det er ikke nogen videre mandig Position at indtage, at Kampen skal føres af Digterne fordi en anden udsætter sig for at blive beskyldt for Frivolitet.

Frygten for Konsekvenserne maa da veje mere end Kærlighed til Sandheden.

Kærnen i denne Sag er imidlertid, at Br. ved den Maade, hvorpaa han har ført Kampen, har gjort sit yderste for at forhindre en alvorlig og redelig Kamp.

Han vil have Digterne til det. Digterne forherliger den fri Kærlighed.

Br. forherliger Digterne uden dog at ville tage fast Standpunkt til selve Sagen.

Digtekunsten og Moralen har intet med hinanden at gøre — hedder det.

Ja man kan endog se et Indlæg for den „fri, kyske og ærbare" unge Kvinde, der havde 4 Børn med 3 Mænd.

At Br. ikke har vedkendt sig en saadan Anskuelse tyder paa Snildhed, men ikke paa Lyst til den alvorlige, redelige Forhandling.

Da Br. jo før har „maattet forstumme" overfor den lave Beskyldning, at være Forkæmper for den fri Kærlighed — kan det vel antages, at han nu ser med Bedrøvelse paa den Litteratur, der fra sin rige Begyndelse i 70erne er sunket saa dybt.

Hvad siger da Br.?

Han siger ingenting.

Hvordan kan det forklares og forsvares? Er det lykkedes Br. sejrigt at godtgøre, at Digtekunsten og Moralen intet har med hinanden at skaffe?

Br. har aldrig gjort sig den Ulejlighed, at gøre udførlig Rede for dette Spørgsmaal. Vi træffer her den samme Mangel paa Redelighed som før. Han gaar uden om Hovedspørgsmaalet.

Kampen mellem den Kærlighed, der forædler og den Kærlighed som nedværdiger er en Kulturkamp. Kunsten virker Kultur. Men den Kunst, der forherliger den sidste Art Kærlighed er kulturfjendsk.

Naar Br. derimod fører en Masse store Navne i Marken for sin Opfattelse, saa er dette ikke Argumenter for tænkende Læsere, men Skræmmebilleder for utænkende. Br. fordømmer selv Autoritetstro. Han har da her givet et slaaende Argument for en saadan fordummende Autoritetstro.

At der gives usædelige Forfattere vil Br. indrømme, men han forplumrer atter Spørgsmaalet ved at tilføje: ligesom usædelige Læger, — som om det var Lægernes og Forfatternes Privatliv, der kom os ved. — Nej det er deres Forfatterskab, der er Tale om.

Sidste Sommer mente „Politiken" ikke, at Politiet skulde være Dommer over Litteraturen, men at den offentlige Mening skulde være det. Politiet vil ogsaa være magtesløst, om det ikke har den offentlige Mening bag sig. Denne skulde da gærne være forstandig. Men hvem er det, der paavirker og vejleder den offentlige Mening, om det ikke er Æstetikerne.

Naar store Dele af det danske Folk med Uvilje og dyb Mistillid ser paa Br. saa er Grunden den, at den Maade, hvorpaa de store Problemer sættes under Debat, savner Alvor og Redelighed.

Denne Mangel paa Redelighed har nu som Nemesis ramt Br. selv.

En af hans egne: V. Vedel siger, at af hele den Idealisme, der bar den ny Bevægelse frem er nu i Hovedkvarteret kun Grin med Religionen og kønslig Uartighed tilbage.

Men hvad er da Grunden til, at Idealerne fra 70 har haft saa ringe Levedygtighed. — Ja man mener, at Aarsagen er udelukkende — Estrups. — Partiet kom nemlig ikke til Magten, da Tid var.

Men hvad har da nu Br. gjort for at standse Tilbagegangen. Har han traadt op imod Retningens Grin og Gøgl? Nej. — Han har tiet. — Og hvad skulde han vel egenlig ogsaa sige.

Skulde han tage Parti for E. Brandes og „Politiken"? eller løfte sin Haand imod dem? Men han har jo selv udnævnt E. Br. til Gennembrudsmand, og da maatte han jo vise den principielle Forskel mellem E. Br. før og nu.

G. Brandes er en betydelig Bærer af Idealerne fra 70erne. Naar disse nu er ved at drukne i Grin og Gøgl kan Aarsagen søges i Mangel paa Redelighed og Kærlighed til Sandheden."

Efter Pastor Schacks Foredrag, der, som alle de foregaaende, blev modtaget med stærke Bifaldsytringer, bragte en af de mange taknemlige Tilhørere Pastor Schack en varm Tak for hans energiske Kamp mod den moderne Litteratur og udtalte Haabet om, at denne Kamp maatte blive fortsat saavel af Pastor Schack som af enhver, der anser denne Litteratur for nedbrydende og fordærvelig for det danske Folk.

Den store Forsamling gav sin Tilslutning til dette Ønske tilkende ved fornyet Bifald.

Pastor Schacks Foredrag vil senere udkomme i Bogform, hvortil vi henviser alle, der af vore korte Referater har faaet Lyst til at kende dem i deres Helhed.

A. J.

Borgerrepræsentantvalgene.

Lovforslaget var den 6. Marts til eneste Behandling i Folketinget. Udvalgets Ordfører anbefalede at føre Forslaget tilbage til den Skikkelse, det havde, inden det overgik til Behandling i Landstinget, og stillede Forslag om Sagens Henvisning til et Fællesudvalg. Hr. S. Høgsbro opfordrede indtrængende de eventuelle Medlemmer af Fællesudvalget til at sørge for, at den gifte Kvinde ikke bliver stillet ringere end den ugifte. Lovforslaget vedtoges med 75 Stemmer imod 2 og henvistes derefter til et Fællesudvalg.

Arbejderkvinderne har talt.

I Onsdags afholdt de kvindelige Fagorganisationer Møde i „Kæden" for at udtale sig om det Bramsenske Fabrikslovforslag. Mødet var fra Begyndelsen meget svagt besøgt, men efterhaanden indfandt sig dog en antagelig Tilhørerkreds. Man skulde dog ventet en større Interesse for dette Lovforslag blandt de ca. 11,000 organiserede Kvinder, end de her lagde for Dagen.

Frk. **Andrea Nielsen** bød velkommen og udtalte blandt andet, at naar Arbejderkvinderne først nu halvtredje Maaned efter Lovforslagets Fremkomst havde indbudt til Møde, skønt der netop var udtalt Ønske om at høre Arbejderkvindernes Mening — saa var dette særlig begrundet i, at det var dem bekendt, at andre Kvindeforeninger vilde afholde Møder, og de havde da haabet, at der fra disse var fremkommet Forslag, som kunde være en lille Rettesnor for dem. Dette var ikke sket, men nu var det ønskeligt, om der kunde fremkomme en fuldtonig, enstemmig Mening fra Arbejderkvinderne paa dette Møde.

Fru **Anna Johansen** blev enstemmig valgt til Ordstyrer og gav Ordet til

Fru **Lycinka Hansen**, der gav en Skildring af Arbejderbevægelsens Historie, indtil der nu ogsaa bliver spurgt om Arbejderkvindens Mening: „Lær Slaven at tænke, og han er ikke Slave længer." Kvindeorganisationerne hos os er ikke saa store, som ønskeligt var, men der er dog udført et respektabelt Arbejde. Først da Kvinderne blev en Magt, blev de en Faktor, som Forretningsherrerne maatte regne med. — Men Børnene stod udenfor Lov og Ret, de kunde ikke protestere mod Udbytningen.

— Det har derfor vakt stor Glæde, at der er fremkommet Forslag om at hindre denne Udbytning. Alene i Cigarfabrikationen arbejder 1942 Børn mod 2339 voksne.

Om dette Børnearbejde behøves ingen Diskussion, at det baade er moralsk forkasteligt og Synd, at Børn skal arbejde paa denne Maade, kan vi alle være enige om.

Kvinderne kan ogsaa trænge til al den Beskyttelse, de kan faa. Det er rigtigt og humant, at de skal beskyttes, „den ved bedst, hvor Skoen trykker, som har den paa." Det er dog ganske naturligt, at der kan rejses den Indvending, om det ikke vil skade os — dersom vi skal udsættes for at miste vort Arbejde. Men Fabriksherrerne *kan* ikke kaste os til Side og tage Mænd i Stedet; — ja, var vi blot nogle Hundrede, — men vi er saa mange, saa man maa regne med os, — og bliver Børnearbejdet forbudt, vil det komme Kvinderne til gode og rigeligt opveje, hvad der muligt kan mistes paa den anden Side.

Hvad Paragraf 7 angaar, da maa Kvinder ogsaa regne med det økonomiske Hensyn, fordi det er absolut nødvendigt for dem. Hvad skal der blive af en fattig Kvinde, som intet har og ikke maa arbejde? Man har nævnt Sygekasserne, men saa skal Kvinderne jo selv betale; Fagforeningerne er nævnte, men det er ogsaa en forkert Skulder at lægge Byrden paa, Fagforeningerne er tilstrækkeligt engagerede i Forvejen.

Staten maa træde til. Vore Rigsdagsmænd maa huske paa, at skal denne Lovbestemmelse blive til vort Gavn, da maa der ydes Hjælp, ellers vil det forringe den gode Virkning, som skulde følge med Loven.

Vi er glade ved dette Lovforslag — ikke fordi det er Idealet, men fordi det tager Sigte paa at ændre Forholdene til at blive bedre, end de nu er, en Begyndelse, der kan efterfølges af andre Fremskridt, et lille **Frø**, der kan spire og vokse til Gavn og Glæde for os alle.

Fru **Olivia Nielsen** holdt sig udelukkende til Paragraf 7 og udtalte, at Kvinderne i „Kvindeligt Arbejderforbund" var fuldt tilfredse med denne Paragraf, naar den faar en Tilføjelse om Erstatning, men uden denne Forudsætning vil det ikke blive Beskyttelse, kun at tage det ene Onde bort og give det andet i Stedet. Mange vil være henvist til Sult og Nød, thi mange bliver svigtede af Mændene netop i det Øjeblik, de trænger til Hjælp.

Der maa derfor stilles en Ændring til dette Lovforslag, saa det virkelig kan blive til Beskyttelse.

(Sluttes i næste Nummer.)

Tjenestepigesagen.

Af „Vor Tid" klipper vi følgende (af et Brev fra Fætter Peter til Tante Trine):

„— — Altsaa, for ikke at blive vidtløftig ud over, hvad Æmnets Vigtighed tillader, — saa hør nu Moralen: 1) Det, *at Du og Dine Lige behandler Dine Folk godt, bliver let en Hindring* for Jer med Hensyn til at bedømme Reformkravene retfærdigt. Dette forklares derved, at der selv hos de bedste af Jer er 2) en *Standsfordom og falsk Kollegialitet,* som mange Gange bringer Jer til at tolerere, ja, maaske forsvare Husbonder, hvis Op-

---

strakte Frihedsideers Omraade til Virkeligheden. Kvindesagskvinderne siger til dem, som virker for Beskyttelse for den arbejdende Kvinde, at de anser Kvinden for et Folks dyrebareste Ejendom. Vi svarer: Nej, som dets dyrebareste *Del.*

En Gang kommer den Dag, da enhver trængende Moder skal faa Opfostringsbidrag af Staten.

Man taler om Ungdommens Forvildelser, ja ansætter Komiteer derimod. Men Aarsagen til Forvildelserne ligger maaske mest i Mangel paa Pleje og Opdragelse i Hjemmet, naar Mødrene maa arbejde ude omkring.

Man har jo Velgørenhed og Vuggestuer, ja, men det bliver kun Hjælp for Øjeblikket. Aarsagerne til Elendigheden maa bortfjernes. Et sundt Hjemliv maa skabes, hvor Børnene kan faa Pleje og Opdragelse. Velgørenheden er i dette Tilfælde som at tænde Røgelse for at gøre Luften, hvor en Kloak har sit Udløb, behageligere; man formindsker derved ikke Kloakens Infektionskraft.

Samfundsforholdene maa forandres. Alene en Slægt, som avler kraftige, sunde Individer, kan blive lykkelig.

Man har næret Frygt for, at Beskyttelseslove vilde gøre de arbejdende Kvinders Stilling værre. Ja, sandsynligvis, men kun indtil videre. I det store hele vil Kvinderne vinde derved. Endnu er Forhaabningerne om denne vigtige Opgaves Virkeliggørelse, nemlig Beskyttelse for de arbejdende Kvinders Helbred, en Utopi. Men de bliver til Virkelighed, naar man indser, at Samfundets Lykke hviler paa sunde, stærke, aandsudviklede Mødre og paa sunde, stærke og for Aandsudvikling begavede Børn, naar Industrien bliver til for Arbejdernes Skyld og ikke som nu Arbejderne for Industriens Skyld. For 1900 Aar siden kom østerlandske Konger og tilbad en Kvinde med et lidet Barn, og ofrede dem sine Skatte. Samfundet skal en Gang indse, at ingen Ofre er for store for at naa Maalet: Sundere, skønnere og ædlere Mennesker.

M. B.

Da det er Sandheden, vi først og fremmest søger, tager vi gerne imod Indlæg ogsaa fra Modstandere, og i Ellen Keys Tale findes der, ogsaa efter vor Mening, meget, der er godt og værdt at overveje. Vi forstaar blot ikke, hvorfor den ærede Indsenderinde stiller *alt* dette op som en Modsætning til, hvad „Kv. og S." har villet forfægte.

Indtil den Dag i Dag har ikke een Stemme løftet sig i Bladet for Bibeholdelsen af Børnearbejdet. Tvertimod. Ogsaa vi kæmper efter fattig Evne for et Samfund af „sundere, skønnere og ædlere Mennesker", og det er netop af den Grund, at vi fordrer af Lovgivningsmagten, at Beskyttelsen af den fødende Kvinde skal blive en virkelig Beskyttelse og ikke et Ran. Det er ogsaa af den Grund, at vi har saa svært ved at forstaa — hvad Ellen Key i Lighed med Kvindebeskyttelsens øvrige Talsmænd trindt om i Evropa — vil hævde: at *det, der gaar ud over Individerne, kan komme Samfundet i det store hele til gode.*

Dette er for os i Sandhed en dunkel Tale, men den hænger tydeligt nok sammen med det nye Dogme, der er paa Vej til at arbejde sig frem i en Tid, der ellers er saa fjendsk mod alt Dogmevæsen — Dogmet om Samfundet. —

Ellen Key mener, at det kun er indtil videre, at Kvinden vil lide under Beskyttelsen.

Desværre, hvor vi end ser hen i Verden, slaar den Kendsgerning os, at Menneskeheden og særlig Kvinderne endnu befinder sig paa det Stadium, hvor det gaar ud over Individerne. I England har Beskyttelsessystemet floreret i over en Menneskealder, og hvad er der naaet?

Vi kan heldigvis henvise til en fuldt ud kompetent Persons Udsagn.

Paa Sædelighedskongressen i Genf forrige Aar aflagde Sekretæren for de